

ZSAKÓ ERZSÉBET

EGY RÉGI „MAGVETÉS” NYOMÁBAN

Erdő László presbiter-társam édesapja, Erdő János egykorvult unitárius püspök hagyatékában talált egy érdekes csoportképet, amelyen 32 székelyruhába öltözött lány látható néhány idősebb emberrel. Mivel László felismerte ez utóbbiak között még fiatal édesapja arcát, hozzám fordult a kérdéssel: vajon kik vannak ezen a képen, és mikor, milyen alkalommal készülhetett?

A képen felismertem Józán Miklós egykori püspökünket, valamint nagynénemet, dr. Mikó Lőrincét, aki az Unitárius Nőszövetség elnöke volt. A kép a kollegium udvarán készült. Ennek alapján az illető esemény az 1940-es évek elején lehetett; sejtelmem szerint a kép egy népfőiskolai csoportot ábrázolhat.

Elővettem a Nőszövetség történetével foglalkozó könyvemet (*Hinni és tenni – Az Unitárius Nőszövetség története*, Kolozsvár, 2003), s onnan újraolvastam az *Unitárius Közlöny* 1942. évfolyamának 97. oldalán megjelent beszámoló alapján írtakat:

„Az 1930–40-es években elterjedt a népfőiskolák szervezése mint a népművelés egyik legfőbb eszköze. Elsősorban a skandináv államokban szervezték, nálunk Balázs Ferenc igyekezett meghonosítani dán példa alapján. A Nőszövetség 1941 februárjában tartott közgyűlésén hangzott el Nyiredy Gézáne budapesti elnök részéről a javaslat, hogy a szellemi továbbképzés, népművelés érdekében népfőiskolát kellene szervezni, ebben komoly segítséget tudna adni Szabóné Weress Jolán, aki a helyszínen tanulmányozta a finn népfőiskolák szervezését, működését. A gazdasági és háztartási tanfolyamokat próbálták meg erre a rendszerre állítani. Meg is hívták Szabóné Weress Jolánt [...] és 1942. április 12–26. közt megtartották Kolozsváron az első leány-népfőiskolát.

A tanfolyamon 30 faluból 32 leány vett részt a marostordai, udvarhelyszéki és háromszéki körökből. A kéthetes tanfolyam programja nagyon zsúfolt, a következő témákról tanultak:

– Magyarország földrajza, történelme, irodalma és a helyesírás gyakorlása (előadók nevei)

– Hit- és erkölcstan [...]

– Háztartás-vezetés, célszerű táplálkozás, lakás, ruházkodás, olajos magvak, méhészet, kertészet, baromfitenyésztés [...]

– Rostos növények, keresztlábítós szövöszék [...]

– Az anya egészsége, csecsemőgondozás, elsősegélynyújtás [...]

– Családvédelem, ki lesz a párom? Az édesanya hatalma, mit tehet az asszony a hazáért? Szülőföldünk nagy unitáriusai. Finn asszonytestvéreink nemzetmentő munkája – vetítéssel [...]

A tanfolyamot záró beszédében Mikó Lőrincné arra hívta fel a lányokat, hogy a tanultakat igyekezzenek továbbadni, legyenek a Nőszövetség támogatói és vegyék komolyan hivatásukat.”

Ezek után biztosra vettem, hogy a csoportkép ennek a tanfolyam záróünnepén készült.

Jegyzeteimet elővéve próbáltam kiegészíteni a szűkszavú tudósítást, de sajnos nem találtam semmi nyomát a szervezőmunkának, sem annak, hogy milyen alapon kiket verbuváltak. Viszont feljegyeztem volt, hogy a pontos névsor is megjelent a *Közönyben*, falvakra lebontva. Nyomozásomat tehát folytattam, s megtaláltam a teljes névsort. Az akkori résztvevők – ha még élnek – bizonyára 80 éven felüliek, tehát sürgősen kell lépni, ha még azonosítani akarjuk a képen látható leányokat. Körlevélben fordultam tehát az illető egyházközségekhez, amelyben kértem, hogy nézzenek utána, mi lett a sorsuk az illető lányoknak; ha még élnek, kérdezzék ki emlékeikről; tudják meg, hasznát vették-e a tanultaknak, továbbadták-e az ismereteket? Az első lelkesedés után azonban nagyon egyes eredményre jutottam. Legnagyobb örömömre az egyik résztvevő – Patakfalvi Márta Énlakáról – saját kezű levélben válaszolt, és több leányt azonosított a képről. Majd a sepsikőröspataki Kiss Kláránál előkerült egy olyan kép, amelyre fel voltak írva az összes nevek. Mint a mellékletből kitűnik, egyes személyeknél nem teljesen biztos az azonosítás.

A nyomozásban sokan segítettek önzetlenül, mások többszöri felszólításra sem vettek részt ebben a munkában.

A beérkezett adatok alapján próbálok néhány kérdésre választ keresni.

Kik juthattak el a tanfolyamra? Nincs konkrét adatunk arról, milyen kritériumok alapján választották ki az akkori egyházközségi vezetők a lányokat, de valószínűleg elsősorban az értelmesebb, tanultabb lányok közül kerülhettek ki, hiszen egyetlen falu sem akart szegényben maradni. Néhány elejtett megjegyzésből látható, hogy többen az egyházközség belső embereinek családtagjai voltak. Az árkosi Sebestyén Veronika például elmesélte, hogy Darkó Béla lelkész az édesanyja unokatestvére volt, Kiss Klára elbeszélése szerint a nagyajtai Darkó Ida pedig Darkó lelkész unokahúga, ő maga Kiss Gyula falubíró, egyházi jegyző és pénztárnok leánya.

A nyárádgálfalvi Márkodi Irén apja az egyházközség gondnoka volt, a szabédi Nagy Zsuzsikáról pedig megtudtam, hogy egy ötgyermekes család negyedik gyermeke volt, édesapja hosszú ideig az egyházközség hűséges gondnoka, ő maga már kicsi kora óta megismerkedett az egyházi étellel, amelybe nagyon

szeretett aktívan bekapcsolódni. Minden érdekelte, amiből tanulni tudott valamit, ami magának meg a közösségnek javára szolgálhatott.

A kénosi Főrizs Erzsébetről testvére elmesélte, hogy Kőváry Jakab lelkész küldte a tanfolyamra, mert „kitűnt értelmével, s nem utolsó sorban szeretetével”. Őt leánytestvér között ő volt a negyedik, testvére szerint ő volt a legokosabb, és jobban tudott szeretni, mint bármelyik a testvérek közül.

Mi lett a sorsuk? A lányok valószínűleg a falusi értelmiség és a módosabb gazdák gyermekei közül kerültek ki, akikre a tanfolyam utáni időszak politikai változásai folytán nehéz idők jöttek. Ez olvasható ki olyan megjegyzésekből, mint Török Teréz vallomása, hogy a képet s a lányok névsorát elégette egy házkutatás előtt, vagy Nagy Zsuzsika esete, aki a kollektív gazdaságok szervezése idején inkább kiegészítő tanítói állást vállalt, s korán elhagyta szülőfaluját.

Nagyon sok esetben sajnos csak azt tudjuk, hogy az illetők meghaltak – szülőfalujukban vagy ahová férjhez mentek. Akikről hírt kaptunk, általában a kollektív gazdaságokban dolgoztak, férjhez mentek, gyermekeket, unokákat neveltek, egyesek dédunokáiknak is örvendhetnek.

A még élők mire emlékeznek? A korral járó természetes emlékezés-kiesések miatt a begyűjtött anyag hiányos; vannak, akikkel emiatt nem is sikerült interjút készíteni. De akik emlékeznek, azok nagy örömmel idézték fel a múlt képeit, s elbeszélésükből kirajzolódik a tanfolyam helye életük eseményei között. Hogy milyen fontos helyet foglalt el emlékeik között a tanfolyam, abból is lemérhető, hogy például az elhunyt csekefalvi Major Ráchel emlékeit a szomszédasszonya mondta el, akinek sokat mesélt életének erről a fontos eseményéről.

Azt is nyomon lehet követni, hogy életre szóló barátságok köttettek, a lányok tudtak egymásról, egyesek leveleztek is. A tanfolyam hangulatának, valamint a résztvevők jellemzésére álljon itt néhány vallomás:

– A karácsonyfalvi Benke Eszter – ma szentpáli lakos – elmondta, hogy neki több ilyen élményben nem volt része sem előtte, sem utána. Hányatott volt a gyermekkor, felnőttként is sok nyomorúság jutott neki osztályrészül. Nagy öröm sugárzott róla, hogy erről beszélhet, és elérzékenyült a csoportkép láttán.

– A homoródszentpáli Török Teréz – ma 82 éves, testének jobb oldala bémult – a Kolozsváron töltött két hétre nagy szeretettel emlékezett vissza. Tetszett neki a leánytársaság, emlékezete szerint leginkább a jókedv, a derű jellemezte a csapatot, jó volt a hangulat, énekek maradtak meg emlékezetében, amelyeket a lányoktól tanult. Mindig szerette a szépet, és dalos kedvű volt. Látszik, hogy már fiatalom kialakult benne az igény a kultúrára és a közösségi életre.

– A siménfalvi Vári Bori is örömmel emlékezett vissza a tanfolyamra, azt nagyon hasznosnak vélte.

– A szabédi Nagy Zsuzsika örömmel vállalta a tanfolyamon való részvételt, életében ez volt az első alkalom, hogy képezhette tudását, ismereteit. „A két hét olyan volt számomra, mintha több ideig iskolába jártam volna. Nagyon sok információt kaptam, ami nagy hasznomra volt. Miután hazajöttem, egyedüli vágyam volt tanulni, tanulni, tanulni. Tudja, Tiszteletes úr, nekünk nagyon nehéz sorsunk volt, kulákoknak bélyegeztek, ezzel megfosztottak a továbbtanulás lehetőségétől.” (Tanulmányait magánúton fejezte be, volt nevelőnő, segédtanár, könyvelő, gobelin-festő a bútorgyárban.)

– A kolozsi Kun Máriáról írja lelkésze, hogy a 86. életévét töltő, kiváló templomjáró és nem könnyű sorsát tisztességgel hordozó, gyermekeiért élő asszony egész életvitelén, egyházhoz való kötődésén látszik a régi élmény, a tanfolyam jó hatása.

– A 2003-ban elhunyt Major Ráchel is sokszor emlegette az adatközlő szomszédasszonynak a kolozsvári tanfolyamot, hogy milyen jól érezte magát, és milyen sokat tanult ott. Ügyes kezű, dolgozó asszony volt, a kollektívban dolgozott, de emellett ő volt a falu varrónője, ruhákat, blúzokat, kosztüimöket varrt.

– A szentábrahámi Fekete Ilona szerint „egy falusi lánynak nagy élmény volt, melyre egész életemben szívesen emlékezem vissza.”

– Patakfalvi Márta írja: „Nagyon sokat tanultam és láttam, megtanultuk egymást és mindenkit szeretni. Gál Margit tanítónő mondta, hogy soha nem kell haragudni, inkább énekeljünk akkor is, amikor ablakot pucolunk.”

– A kénosi Fórizs Erzsébetről szomszédai mesélik, hogy rengeteg növénye volt, különösen a rózsákat kedvelte, mindig szerette a rendet a házában, házatáján, soha nem találták felkészületlenül, mindig tisztaság vette körül. Ő volt a család lelke, rokonszerető volt, a mezei munkából is kivette a részét, férjét segítve, gyermekét szigorúan nevelte, soha nem hagyta, hogy bármi megbontsa az élet zajlását, amit eltervezett, azt többnyire meg is valósította. Fontos dolgokban ő volt a döntő személy; „kapitányasszonynak” is nevezték.

A tanfolyam szervezéséről többet tudhatunk meg Kiss Klára beszámolójából.

Az állomáson Gál Margit tanárnő fogadta őket és fiákeren vitte be a leánybentlakásban lévő szálláshelyükre, elutazáskor is kikísérte őket. A gimnáziumban érkeztek, a szállásért, kosztért nem kellett fizetniük. Az előadások a leányotthonban voltak. A városi sétákra saját székelyruhájukban vonultak sorban, úgy mentek a templomba, s úgy Boros püspök temetésére is. Dél előtt előadásokat hallgattak, délután városi sétákra indultak, egyházi és világi énekeket tanultak, este színházba is elvitték őket. A tanárok magázták őket.

A tanfolyam végén kikérdezték őket, de jegyet és diplomát nem adtak. Majd szeretetvendégséggel összekötött záróünnepély volt, ahol ő egy humoros mono-

lógot adott elő, más lányok népdalokkal, versekkel szerepeltek. Otthon a lelkész írott beszámolót kért tőle.

Mint a bevezetőben jeleztem, *a tanfolyam anyaga* nagyon zsúfolt volt. Természetesen mindenki arra emlékezik, ami leginkább érdekelte, s amit hasznosítani tudott. A szervezők dicséretére legyen mondva, a sűrű programot oldották kolozsvári sétákkal – Kelemen Lajos vezetésével – és más kikapcsolódási lehetőségekkel. Érdeemes áttekinteni, hogy az *előadások* témakörei közül melyik hagyott mélyebb nyomot a résztvevőkben.

Az irodalmat említi Nagy Zsuzsika

Pénztár-könyvelést, történelmet, földrajzot emleget Kiss Klára.

A háztartástani ismereteket említi Nagy Zsuzsika, Sebestyén Veronika, Török Teréz (sok jó receptet tanult, amit otthon felhasznált)

A viselkedési etikettet említi Nagy Zsuzsika (valószínűleg az ebéd-meghívások kapcsán)

Hagyományápolás, a lányok megszólaltatása, hogy hol mi a szokás, milyen a népviselet – ezt említi Török Teréz.

A csecsemővédelem terén a fűrésztés csinját-bínját tanulta Kun Mária

Kézimunkát említi Sebestyén Veronika, kötést, hímzést Vári Borbála

Kukoricaháncsból tárgyak készítését említi Vári Borbála

A szövással kapcsolatban

- szövőszéken szőni tanult Fekete Ilona, Török Teréz, Vári Borbála
- mintás asztalkendő készítésére emlékszik Kun Mária
- körben szőtt (varrás nélküli) zsák szövését tanulta meg Fekete Ilona, Kun Mária
- a szövés és a nyüstbefogdosás lerajzolását említi Kun Mária.

Ötleteket is gyűjtöttek, például:

- a szűkös időben hogy lehet az ablakot újságpapírral tisztítani – Kun Mária

A városnézésekre emlékeznek:

- Mátyás király szülőháza – Fekete Ilona, Kun Mária, Török Teréz
- Mátyás-szobor – Patakfalvi Márta
- Szent Mihály templom, Dávid Ferenc szószéke – Patakfalvi Márta
- Egyetemi Könyvtár – Inczeffi Borbála (a címerkiállításon meglátta nagyapja, Sántha János címerét), Patakfalvi Márta
- Házsongárdi temető – Patakfalvi Márta (Berde és Brassai sírja), Török Teréz
- Botanikus kert – Fekete Ilona, Patakfalvi Márta, Sebestyén Veronika, Török Teréz
- Írisz-telep – Patakfalvi Márta

Színházban volt Nagy Zsuzsika (az Othellót látta)

Vasárnapi ebédre hívták az egyházi vezetők:

- Józán Miklós püspöknél volt Major Ráchel, Nagy Zsuzsika
- Simén Dánielnél volt Kun Mária
- Gyulai Zoltánéknál lakott rokonként Sebestyén Veronika

Az évvárón szerepelt Fekete Ilona (ének, ma is tudja a hosszú dalt), Kiss Klára (humoros összeállítás).

A következő kérdés: *további tevékenységük.*

Az évvárón elhangzott a felhívás: adják tovább a tanultakat! Erre vonatkozóan a következő visszajelzéseket kaptam:

Fámné Sebestyén Veronika Kőkösből: a Kolozsváron hallottakról – hazatérve – mesélt a jó ismerőseinek, de nem sikerült semmi konkrétat szervezni, mert jött a háború és a nehézségek, ez idő alatt megszakadt az összeköttetése azokkal, akikkel együtt voltak a tanfolyamon.

Vári Borbála Siménfalván a hazamenetele utáni évben a kolozsvári mintára Siménfalván is megszervezte a helyi leányok és fiatalasszonyok számára a kukoricaháncs-dísz tárgyak és háztartási cikkek készítésének tanítását, ehhez Nagykendről hívott tanfolyamvezető oktatót. Ez nagyon hasznosnak bizonyult, mert éveken keresztül ez több családnak is tekintélyes jövedelmet biztosított. Szén Sándor szerint évek hosszú során át a siménfalvi nőszövetség tagja volt, ennek keretében az általuk főleg kukoricaháncsból készített tárgyak jövedelméből vásárolták meg a 100 személyes edénykészletet. Hálásan emlékezett a tanfolyamra, és örömmel idézte meg az Erdő János vezette humoródalmási leánytáborát is.

Végezetül néhány tanulság:

– a tanfolyam legnagyobb eredménye a közösségteremtés, az életre szóló élmények nyújtása, a lelki életre tett hatása. Ezt a közös szállás, étkezés, szabadidő együttes eltöltése tette lehetővé

– az elméleti ismeretek is fontosak, de ezeket mindenki szelektíven, saját érdeklődési körének megfelelően jegyezte meg és hasznosította élete során

– minden tanfolyam egyfajta „magvetés”; Jézus jól ismert példázata szerint az elszórt magok különböző helyeken más és más sorsra jutnak. Mindig van olyan mag, amely az út szélére hull, s a madarak felkapdossák, más a tövisek közé hull, a mostoha körülmények nem engedik kicsírázni, megerősödni. De van olyan is, amely megfog, szába szökken, ám a gondok, nehézségek között csak kevés magot terem, amely csupán az egyén és családja életét teszi szebbé, tartalmasabbá. És akad olyan mag is, amely termékeny talajba hullva egy szélesebb közösség részére hoz termést, és akkor a magvető munkája már nem volt hiábavaló...

Bizonyára más történelmi körülmények közt a magvetés eredményesebb lett volna...

Végül, de nem utolsósorban köszönetet mondok mindazoknak, akik segítettek nyomozásomban, akik fáradságot nem kímélve utánajártak a dolognak, és részletes beszámolót küldtek. Köszönet illeti ezért Barabás Zsolt nyáradgálfalvi, Csáki Levente kénosi, Farkas Dénes kolozsi, Farkas László korondi, Jakab Dénes szentábrahámi, Jakabházi Béla Botond nyomáti, Jenei Sándor szabédi, Szén Sándor siménfalvi, Szeredai Noémi csekefalvi lelkészeket, valamint Adorjáni Gyöngyvér sepsiszentkirályi, Andorkó Rozália vargyasi, Kelemen Éva okládi és Tódor Éva homoródszentpáli tiszteletes asszonyokat. Emellett bekapcsolódtak a nyomozásba a *Nők Világa* kedves vidéki munkatársai, Bokor Ágnes Kőkös-ről, Ferenczi Mária Magdolna és Vánca Csilla nőszövetségi elnök Sepsiszentgyörgyről, őket is köszönet illeti.

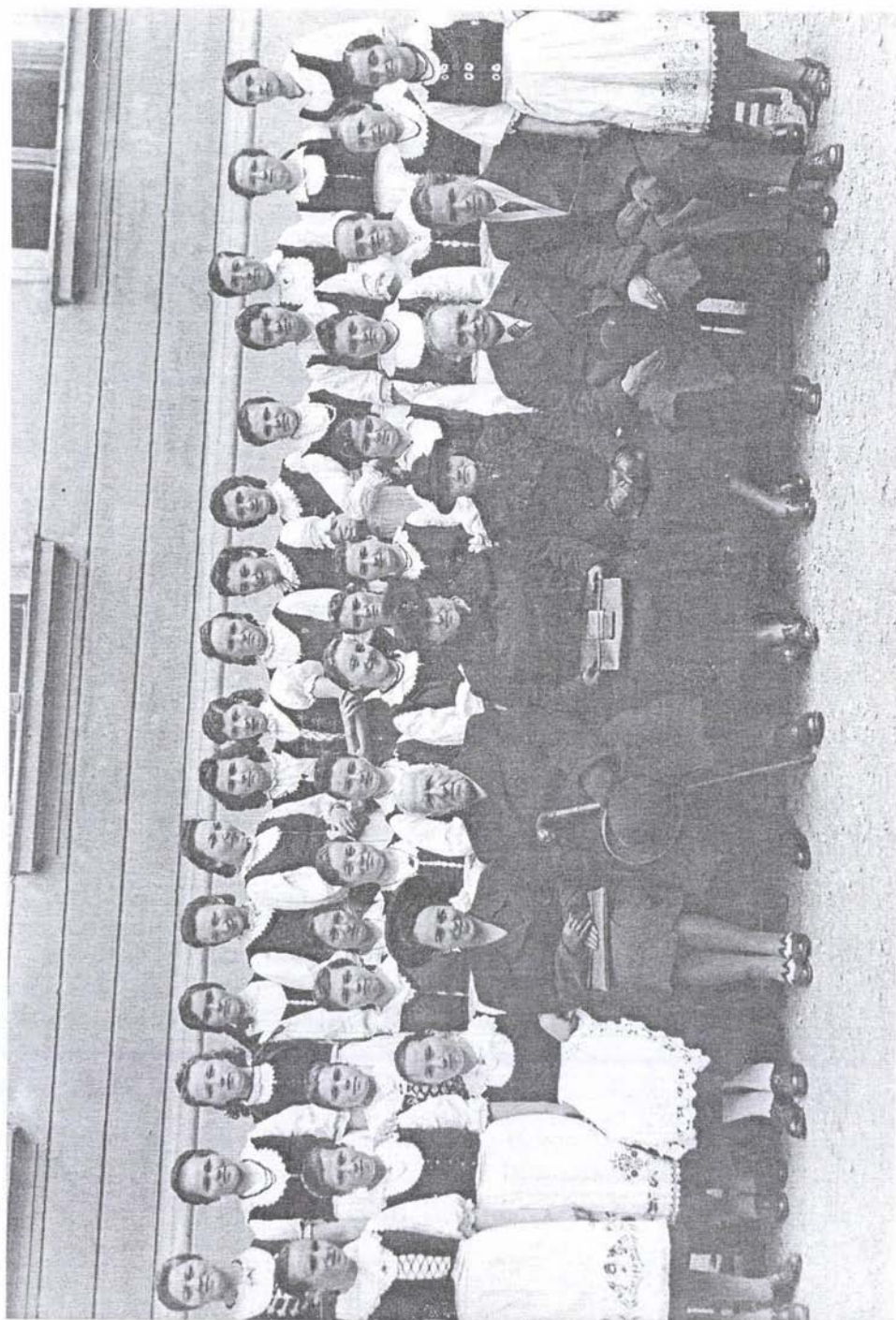
Csak azt sajnálom, hogy ezt a tanulmányt nem készítettük el 10–15 évvel ezelőtt, akkor biztosan komolyabb következtetéseket lehetne levonni.

A népfőiskola csoportképe

név, helység (funkció), azonosította (* = saját maga; KK = Kiss Klára)

Hátsó sor:

1. Kun Mária, Kolozs	*, KK, Patakfalvi Márta
2. Tófalvi Eliza, Korond	Patakfalvi Márta, Brotár Erzsébet
3. Nagy Zsuzsika, Szabéd	*, KK
4. Máthé Erzsébet, Vargyas	Kiss Klára
5. Kis Klára, Sepsikőröspatak	*, Patakfalvi Márta, Vári Biri
6. Sükösd Anna, Sepsiszentkirály	Kiss Klára
7. Sebestyén Veronika, Árkos	*, KK, Patakfalvi Márta
8. Darkó Ida, Nagyajta	Kiss Klára
9. Barabás Ida, Árkos	KK, Patakfalvi Márta, Sebestyén Veronka
10. Márkos Sára, Szentivánlaborfalva	Kiss Klára
11. Kilyéni Piroska, Kőkös	Kiss Klára
12. Török Teréz, Homoródszentpál	*, KK, Patakfalvi Márta
13. Székely Gizella, Homoródszentpéter	KK, Török Teréz
14. Rigó (Szabó) Erzsébet, Homoródalmás	KK, Török Teréz
15. Major Rákhel, Csekefalva	KK, Patakfalvi Márta
16. Patakfalvi Márta, Énlaka	*, KK

Középső sor:

1. Szolga Emma, Oklánd	Benke Eszter, Fazakas Zelma
2. Főríz Erzsébet, Kénos	KK, Benke Eszter
3. Benke Eszter, H.Karácsonyfalva	*, Szolga Emma
4. Adorján Margit, Nyomát	Kiss Klára
5. Inczeffi Biri, Kadács	KK, Patakfalvi Márta, Vári Borbála
6. Vári Biri, Siménfalva	*, KK, Patakfalvi Márta, Inczeffi Borbála
7. Mihály Ida, Csíkfalva	Kiss Klára
8. Markodi Irén, Nyáradgálfalva	Kiss Klára
9. Tófalvi Eliza	Kiss Klára
10. Incze Ilona, Nyárádszentlászló	Kiss Klára
11. Fekete Ilona, Andrásfalva	*, KK, Patakfalvi Márta
12. Fazakas Zelma, Gagy	Fekete I., Patakfalvi M., Vári Biri, Iszlai Erzsébet
13. Brotár Erzsébet, Firtosmartonos	Fekete Ilona, Patakfalvi Márta, Benke Eszter
14. Miklós Jolán Szentivánlaborfalva	Kiss Klára
15. Szoboszlai Róza, Csokfalva	KK, Patakfalvi Márta

Első (ülő) sor:

1. Gergely Ilona, Abásfalva	Benke Eszter
2. Gál Margit tanítónő, szervező	Kiss Klára, Patakfalvi Márta
3. Józán Miklós püspök	Kun Mária, Patakfalvi Márta
4. dr. Mikó Lőrincné UNOSz elnök	Kun Mária, Patakfalvi Márta
5. Józán Miklósné	Patakfalvi Márta
6. Geley József főgondnok	Kun Mária, Patakfalvi Márta
7. Erdő János vallástanár	Kun Mária, Patakfalvi Márta

**Az Unitárius Nőszövetség által
1942-ben szervezett népfőiskola tanulóinak
további életére vonatkozó adatok**

Adorján Margit – Nyomát

Sófalviné Adorjáni Margit Nyomáton él, emlékszik a tanfolyamra, de részleteket nem tudott mondani Jakabházi Béla Botond lelkésznek.

Barabás Ida – Árkos

Ördög Lajosné Barabás Ida Árkoson élt, az 1980-as években meghalt.

Benke Eszter – Homoródkarácsonyfalva

Jelenleg Homoródszentpálon él, beszámolót küldött Tódor Éva tiszteletes asszony.

Brotár Erzsébet – Firtosmartonos

Szentábrahámra ment férjhez, ott halt meg – közölte Jakab Dénes lelkész Fekete Ilona elmondása alapján.

Darkó Ida – Nagyajta

Gyenge Áronné – gyermekszülésben fiatalon meghalt – közli Kiss Klára.

Fazakas Zelma – Gagy

Meghalt – közölte Jakab Dénes lelkész Fekete Ilona elmondása alapján.

Fekete Ilona – Andrásfalva

Tánczosné Fekete Ilona Andrásfalván él, van két gyermeke és hat unokája, elvált leánya s két unokája vele él – Jakab Dénes lelkész közlése.

Fórizs Erzsébet – Kénos

Kovács Mózesné Fórizs Erzsébet Kénoson halt meg 1994-ben, egy leány maradt utána. Egyetlen élő testvére – Jolán – számolt be róla Csáki Levente lelkésznek.

Gergely Ilona – Homoródkeményfalva

Sorsáról visszajelzés nem jött, a képen Benke Eszter azonosította mint Gergő Ilona abásfalvi leányt, Kiss Klára homoródkeményfalvinak írta.

Incze Ilona – Nyárádszentlászló

Semmi visszajelzést nem kaptam.

Inczeffi Borbála – Kadács

Meghalt – közli Szén Sándor lelkész Vári Borbála elmondása alapján.

Iszlai Erzsébet – Szentgerice

Semmi visszajelzés nincs.

Kilyéni Piroska – Kökös

Meghalt, 2007-ben leánytestvére is elhunyt Kökösön – közli a kökösi Bokor Ágnes.

Kiss Klára – Sepsikőröspatak

Özv. Nagy Domokosné él Sepsikőröspatakon, 14 éve özvegy. Nagy családja, 3 gyermeke, 9 unokája és 4 dédunokája látogatják és gondozzák – Vánca Csilla nőszövetségi elnök beszámolója, Sepsiszentgyörgyről

Kun Mária – Kolozs

Özv. Tökés Istvánné Kun Mária él Kolozson, 30 éve özvegy, három gyermeke, 8 unokája és 11 dédunokája van, buzgó templomjáró asszony – Farkas Dénes lelkész beszámolója

Major Ráchel – Csekefalva

Második házasságából 2 gyermeke és 4 unokája van, meghalt Csekefalván 2003-ban – beszámolt Szeredai Noémi lelkész.

Márkodi Irén – Nyárádgálfalva

Tar Béláné, Havadtőre ment férjhez, ott is halt meg 1983-ban, 3 gyermeke volt, egyikük – Csiki Zoltánné Parajdon él. – Barabás Zsolt lelkész és Csikiné közlései.

Márkos Sára – Szentivánlaborfalva

Sepsiszentgyörgyön élt, jó 15 éve halt meg. – Ferenczy Mária Magdolna közlése.

Máthé Erzsébet – Vargyas

Vargyason élt, 20 éve meghalt, fia ma is ott él. – Andorkó Rozália tiszteletes asszony közlése.

Mihály Ida – Csíkfalva

Jobbágyfalvára ment férjhez, ott is halt meg. – a nyárádszentmártoni Domján Edit közlése.

Miklós Jolán – Szentivánlaborfalva

Fiatalon meghalt (öngyilkos lett). – Ferenczy Mária-Magdolna közlése.

Nagy Zsuzsika – Szabéd

László Károlyné Káli Nagy Zsuzsanna él Marosvásárhelyen, 2 gyermeke van – Részletes beszámolót küldött Jenei Sándor lelkész.

Patakfalvi Márta – Énlaka

Énlakán él, sajátkezű beszámolót írt, sok leányt azonosított a képen.

Rigó Erzsébet – Homoródalmás

Szabó Józsefné Rigó Erzsébet Almáson élt, két fia volt, az 1970-es évek vége felé halt meg. – Bencző Dénes lelkész szóbeli közlése.

Sebestyén Veronika – Árkos

Fámné Sebestyén Veronka Uzonban él, nagyon beteg, gondozásra szorul, Fia meghalt, leánya gondozza. – Ferenczi Mária Magdolna közlése. Emlékeiről Bokor Ágnesnek mesélt.

Sükösd Anna – Sepsiszentkirály

Fiatalon meghalt, öngyilkos lett. – Adorjáni Gyöngyvér tiszteletes asszony közlése.

Székely Gizella – Homoródszentpéter

Nincs visszajelzésem.

Szoboszlai Róza – Csokfalva

Nincs visszajelzésem

Szolga Emma – Oklánd

Él Oklándon, családot alapított, férje elhunyt. Adatai elkallódtak (a püspökség és Oklánd közt) – Kelemen Éva tiszteletes asszony közlése.

Tófalvi Eliza – Korond

Nem talált nyomára Farkas László lelkész.

Török Teréz – Homoródszentpál

Él Homoródszentpálon. – Tódor Éva tiszteletes asszony jelzése.

Vári Borbála – Siménfalva

Siménfalván él, részletes beszámolót küldött Szén Sándor lelkész.

Szószerk – Úrasztala – Szerartások

CELIA MIDGLEY

A SZELLEM LÉLEGZETE

Nagy öröm számomra, hogy ma veletek ünnepehetek, és megtisztelő kiváltság, hogy e kiemelkedő jelentőségű helyen épp a pünkösöd ünnepén szólhatok hozzátok. Miközben én itt vagyok, a férjem az Írisz-telepi gyülekezetben végzi a szószéki szolgálatot.

Mindenekelőtt a Nagy-Britanniai Unitáriusok és Szabadelvű Keresztények meleg üdvözlét kell átadnom. Az elmúlt esztendőben e szervezet elnöki tisztét láttam el, nagyon sok gyülekezetet és csoportot kerestem fel Anglia és Wales, Skócia és Írország területén, és nagyon sokfelé prédikáltam. Amikor Szabó püspök úr nagyjából egy évvel ezelőtt részt vett a London mellett tartott főtanácsunkon, azt mondta nekem: „El kell jönnie hozzánk is, Erdélybe!” Nos, igaz ugyan, hogy elnöki megbízatásom épp most ért véget, de legalább mostanra mégis eljuthattam ide, és annál nagyobb szeretettel adhatom át egyházunk üdvözlét és jókívánásait, melyet elhoztam ma ide gyülekezeteink, lelkészeink, tisztviselőink és tisztségviselőink, egyének és testületek részéről, melyek együttesen alkotják a brit Unitáriusok és Szabadelvű Keresztények Egyházát.

De térjünk rá a még fontosabb üzenetre: a pünkösdre! Hogyan is olvassuk?: „hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek... Mindnyájan megteltek Szentlélekkel, és különféle nyelveken kezdtek beszélni; úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak.” A legmeglepőbb az, hogy ezt az ünnepet az én hazámban, Angliában, amely nagyon jól ismert mind a keresztények és – természetesen – a zsidók által, nem pünkösödnek nevezik, hanem „fehérszünnap”, vagy „fehérszünnap”. Vagy ennél is rövidebben „fehérnek” mondják. Természetesen nálunk is vannak olyan egyházak, amelyek magukat pünkösdistának nevezik, és ilyenkor gyógyításokat, nyelveken szólást és hasonlókat próbálgatnak, de a mai nap köznyelvi megnevezése a „fehérszünnap”. Miért? Nos, többen arra gondolnak, hogy a „fehér” jelző a keresztelők ruhájából származik, mert hagyományosan ezen a napon tartották a legtöbb keresztelést. Ugyanakkor azonban Anglia észak-nyugati térségében